

vét. A szakrálisnak a profánban törté-
nő átsejlése, átdimenzionálódása, az
erőszakmentes istenélmény azonban,
úgy látszik, lírájában mára megerősö-
dött. Ez vélhetően annak tudható be,
hogy verseiben gyengült a középutas,
az elfogadott fogyasztható irodalom-
hoz való húzás; úgy tűnik, most veszi
kezdetét a rendelkezésére álló nyelvi
eszközök tudatos mozgósítása, a saját
hang keresése, felvállalása, amely
megmutatkozik abban is, hogy ko-
rábban túlbonyolított képei egysze-
rűsödni, csiszolódni látszanak, elma-
radnak a felesleges, funkció nélküli
frázisok, görcsök.

A *Pompeji mozaikok*ban már sok-
kal dinamikusabban határozza meg
verseinek atmoszféráját a szinte kacér-
kodó ironizálás (a két kifejezés ellent-
mondásosnak tűnő párosítása nem
véletlen), az egyszerű szerkezetekben
testet öltő kohéziós erő, a „sebszagú”
láttatása annak, amiben hisz és amiből
táplálkozik. Szegedi távolodni látszik
a konvencióktól, a megfelelni akarás-
tól, a „verskészítéstől”, s önmaga felé
orientálódik. Könyvének fő erénye,
hogy híján van a mesterkéeltségnek, s a
korábbi kis amplitúdóval szemben
már kevésbé monoton világot teremt
(ez vélhetően köszönhető Román
Károly szerkesztői munkájának is).
Úgy tűnik, a *Pompeji mozaikok* nagy
lépés a helyes irányba.

CSEPREGI JÁNOS

(Ráció Kiadó, Budapest, 2005,
91 oldal, 1500 Ft)

BOHDAN ZADURA:

Éles határok

„Bohdan Zadura tavasszal megjelent
verseskötete igen régi tartozása volt
a magyar műfordítás-irodalomnak.
[...] Már a '80-as évek közepén min-
denki azt mondogatta a magyaror-
szági polonista körökben: szörnyű
botrány, hogy Zadurának még min-
dig nincs magyar nyelvű könyve.
Ezen a húszéves botrányon változ-
tattunk, és végre-végre megjelenhe-
tett” – mondta Zsille Gábor, Zadura
egyik magyar fordítója a Kossuth
Rádió 2005. augusztus 22-én el-
hangzott, nemzetiségi irodalmakról
szóló adásában.

Szavaihoz nem fér kétség: a len-
gyel Zadura szoros kapcsolatban áll
a magyar kultúrával, hiszen hatéko-
nyan részt vesz a magyar irodalom
lengyelországi népszerűsítésében.
Több jelentős magyar művet fordí-
tott lengyelre, köztük Madách Imré-
től *Az ember tragédiáját*, Babits Mi-
hálytól *a Jónás könyvét*. A magyar
kultúra iránti elkötelezettségéről
mindemellett számos magyar vonat-
kozású verse is tanúskodik. Nem vé-
letlen, hogy 2003-ban Zadurát a
Magyar Köztársaság Lovagkereszt-
jével tüntették ki.

Bohdan Zadura 1968-ban, az Új
Hullám nemzedék képviselőjeként
kezdte költői pályafutását. Ez a cso-
portosulás arról volt nevezetes, hogy
semmilyen politikai irányzat mellett

nem kötelezte el magát. A lengyel Szolidaritás mozgalom azonban a független gondolkodókat tömörítő Új Hullám tagjaiból is erős hatásokat váltott ki. A nyolcvanas évekig Zadura tudatosan távol tartotta magát a politikától, a mozgalom színrelépésével azonban a legjelentősebb politikai versek szerzője lett, méltán emlegetik őt a Szolidaritás nagy korszakának leghűségesebb krónikásaként.

Zadura első verseire a klasszicista felütés volt jellemző, később azonban fokozatosan kialakult a szabad versre épülő megszólalás-módja. Az *Éles határok* című kötetben összegyűjtött darabokat azonban nem csak a szabad verselés jellemzi. Bohdan Zadura költői hangja egészen eredeti: ironikus, ugyanakkor groteszk. A humor nála az éles bírálat eszköze. E sajátos hangon nemcsak Európa és hazája politikai eseményeit bírálja, hanem a „modern” ember „látszatéletét” is lefesti és egyben parodizálja.

Ahogy a kommunizmus fosztotta meg az embert jogos szabadságától, úgy tesz rabszolgájává az, ami utána következett: a média, a televízió terjeszkedése, a megállíthatatlan tömegkommunikáció, a fogyasztói társadalom kényszere. A reklámok, a mértéktelen fogyasztás, a pazar vászrték ronccsa züllesztzi az embert. E mára csaknem közhellyé vált té-

nyeket azonban egyedi és kifejező stílusban, igen művészien önti formába. „[...] a világos fa sötét erdeje és fogod / Ariadné kezét mert ha elengeded / innen ki nem jutsz legfeljebb csak a tetőn át / és a szemed úgy kétfelé mered mint lábfejed a jégpályán / és belehülyülsz a függönyökbe és firhangoskákba” – szól *Ikeakoporsók* című versének néhány sora. Ezzel rokon, a mai ember számára ismerős gondolatokat fogalmaz meg *Madárinfluenza* című darabjában: „A joghurt szuper tényleg király akárcsak a saláta / csupa vitamin

plussz [...] / Csak hát az élelmiszeripar / oly ártatlan fogalom de elalélok ha belegondolok / mik az alapanyagok és micsoda pénzekről van szó / Legyünk jól egy italra / azt legalább tudjuk miből csinálják és mitől zselatinosodik.”



Bohdan Zadura a kultúra helyzetéről, a múlt fontosságáról is gondolkodik. A hagyományok megőrzésének és a kultúra ápolásának szükségességére ironikus hangjával irányítja rá a figyelmet: „a kis múzeum igazgatója / pohárköszöntőt mond / a televízió által finanszírozott borral” – írja *Kis múzeumok* című versében, majd ugyanitt később: „Nem tudják biztosan / kisembereként / múltjuk vagy / jövőjük van-e”.

Kovács István és Zsille Gábor fordítói munkájának köszönhetően

az *Éles határok* egy nagy lengyel kortárs költő varázsosan egyedi világát teszi most már magyar nyelven is hozzáférhetővé. Ez a sajátos hangokat megpendítő versválogatás minden olvasó számára érdekes, élvezetes és elgondolkodtató újdonság lehet.

ZSILINSZKY FANNI

(Fordította Kovács István és Zsille Gábor;
Magyar Napló Kiadó, Budapest, 2005,
128 oldal, 1125 Ft)

KUKORELLY ENDRE:

Samunadrág

Ha a könyv főszereplőjének, Hankának a stílusában írnám a recenziót, valahogy így festene a szöveg:

A Bandiban az a jó, hogy nem csak felnőtteknek ír verseket, hanem például a hat és háromnegyed éveseknek is. Mondhatnám azt is, hogy gyerekeknek, ha ez a szó nem bagatellizálná túlságosan e zsenge kor vitathatatlan komolyságát.

Csak a huszonsokéveseknek lehet apróság az ágyban maradás problematikája, amit Bandi, bár legalább százéves, elég személetesen tud leírni néha. Mert fölkelni rossz, vagyis aludva feküdni jó. De ébren ágyba kényszerülni viszont, vagyis nem aludva feküdni, az a legnagyobb rossz. Az egész biztosan csak

felnőtt bosszú, mert sokat mozogtunk, és pont a tévé előtt, vagy csak egyszerűen bal lábbal keltek ki magukból.

Hogy mit tilos és mit nem, az meg a másik nehézség egy „már csak tizenkettőször hetet kell aludni és hétéves leszek” kislánynak. És az sem baj, ha erről Bandi ír pár verset.

Az embernek valahogy állandóan az az érzése, hogy mindig pont azt nem szabad, amit éppen ő szeretne csinálni. Bandi ezt valahogy így fogalmazza meg: „Leülök, akkor keljek, na persze. / Miért mindig olyankor. / És menjek odébb, mert miért / mindig gólnál csinálom ezt, de mit? / Kupaszerda, a a a, / már ismerjük, hude uncsi!” Aztán így folytatja: „Be lesz fejezve okés, / nem fogok rendetlenkedni, / nem fogok haldokolni az unalomtól, / fetrengeni unalmamban, / nem vágom kupán a Samut, / nem turkálók az orromban könyékig, / nem lefetyelek, / nem illegek folyvást a tükör előtt és főleg.” Hosszú a lista tiltásból, de azt azért elárulhatná valaki, hogy kupaszerdán miért nem vághatom a Samut kupán? Hát nem pont akkor kéne?

Milyen gondjai lehetnek még egy hat és háromnegyed éves hölgynek? Tisztára ugyanazok, mint egy felnőtt nőnek. A meglepő viszont az a dologban, hogy Bandi ezekre, ahhoz képest, hogy férfi, és még felnőtt is a tetejébe, egész jól ráérez.